

Apsolut je pojam koji upućuje na konstantnu opasnost od toga da skrene u područje koje ne predstavlja njegovo suštinsko određenje: "kad se apsolut oklizne i sa tla, po kojem lunja, padne u vodu, on postaje riba, organsko, živo biće". Spoznajući svoja određenja kao svoja, događa se duh kao svest o slobodi. Čovek je istorijsko biće, jer je istorija područje kroz koje se duh jedino može opredmetiti na svom putu samorefleksije.

Apsolutni duh je, dakle, apsolutan samo ako je svestan samog sebe - a umetnost u ovom sistemu predstavlja jedan od načina na koji duh prevazilazi suprotnost između materije i forme. Ona je, dakle, konkretna pojava duha - onog istorijskog u istoriji! U unutrašnjem ustrojstvu Hegelovog filozofskog sistema, područje na kojem duh nalazi svoje konačno razrešenje jeste regija apsolutnog duha - ili, kako kaže Perović: „nijedna filozofija, prije i poslije Hegela, nije uspjela da se organizuje u sistem gibljivih pojmova, tj. da se odjelovi kao sami „život pojma“. Zbog toga, interpretacijska evidencija određenih „mjesta“ u Hegelovom sistemu, koja bi mogla poslužiti kao ključ za razumijevanje nosivih pojmova njegove filozofije, prije može ubiti životnost Hegelovih pojmova, nego što ih može dokučiti u njihovom smislu i značenju“ .

Duh je proces protivrečnosti i prožimanja koji se može zahvatiti samo misaono. Problem umetnosti zahteva razmatranje unutrašnje dijalektike ove regije, budući da to osvetljava i problem dijalektičkog procesa koji nužno vodi Hegelovoj tezi o kraju umetnosti. Sadržaj apsolutnog duha je istina, ali forma otkrivanja tog sadržaja jeste ono što razlikuje momente apsolutnog duha - u umetnosti je forma čulna, u religiji predstavna, a u filozofiji je ona pojmovno mišljenje. U tom kontekstu bi i uvođenje u Hegelov filozofski sistem moglo da počne upravo "Estetikom", jer bi to bila paradigma samog procesa samorazvitka apsolutnog duha, gde bi obrazovni metod bio adekvatan konkretnom povesnom procesu dovođenja duha do samog sebe.

Hegel, zaista pozicionira opažaj „ispod“ (pod znacima navoda ispod) pojma, a umetnost „ispod“ filozofije, ali iz perspektive pojma, ne iz perspektive umetnosti. Iz perspektive pojma estetika dobija mesto na samom vrhu sistema! Hegel govori samo o kraju najvišeg određenja umetnosti, o prekoračenju njene najviše mogućnosti, on ipak ni na jednom mestu ne govori o kraju umetnosti uopšte.